

netwerk
tegen
armoede

Netwerk tegen Armoede

Vooruitgangstraat 323 bus 6 - 1030 Brussel / tel. 02-204 06 50 / fax : 02-204 06 59
info@netwerktegenarmoede.be / www.netwerktegenarmoede.be

Standpunt CLB
Het ideaal CLB volgens het Netwerk tegen Armoede.

Inleiding.

Op basis van recente dossiers van vier verenigingen waar armen het woord nemen en het overleg onderwijs van het Netwerk tegen Armoede ontstaan de contouren van een ideaal CLB.

De vier dossiers zijn :

- 'Dossier CLB: Van wantrouwen naar dialoog.' Van Recht-Op, Anwerpen (2009).
- 'Ouder, je bent het en blijft het. Onderwijs en ouderbetrokkenheid : aanzet tot praktijk voor scholen, brugfiguren, CLB en gezinsbetrokken welzijnsdiensten.' Van De Zuidpoort, Gent (2009).
- 'Ouders in armoede en het CLB. Een andere kijk.' Van Vierdewereldgroep Mensen voor mensen, Aalst (2014).
- 'Kansarmoede en Onderwijs. Beleidsdossier : Sociale dienst of Cel Schoolmaatschappelijk werk.' Van Vrienden van het Huizeke, Brussel (2014).

Uit de dossiers en het overleg blijkt dat ouders in armoede het CLB een centralere rol willen geven, als brug tussen leerlingen, ouders en leerkrachten/directies. Een 15tal aandachtspunten onderstrepen dit ideaal.

Illustratie : Het CLB, een andere kijk. (Bron : 'Ouders in armoede en het CLB. Een andere kijk', 2014).

Meer zichtbaarheid van het CLB.

• Het CLB is moet beter gekend zijn bij de gezinnen.

Het CLB moet aan haar externe communicatie en aan haar naambekendheid werken. Veel ouders weten niet eens dat het CLB bestaat, laat staan wat het precies doet. Veel ouders weten niet waarvoor en hoe ze naar het CLB moeten stappen. Ouders weten niet in welke mate een CLB-advies al dan niet bindend is en in welke mate het CLB onafhankelijk van de school functioneert. Een uitsluitend vraaggestuurde aanpak werkt niet voor ouders in armoede. De eerste contacten lopen te stroef en te formeel.

- ➔ Het CLB kan haar bekendheid werken door zichtbaar te zijn tijdens oudercontactmomenten, een vermelding in het schoolreglement, een bereikbare telefonische permanentie (met gratis telefoonnummer), door op basis van signalen van de school contact op te nemen met de ouders, ...
- ➔ Er moet een goed evenwicht bestaan tussen een vraaggestuurde en aanbodgestuurde CLB-werking.
- ➔ Een uitgebreide en duidelijke communicatie over de taak van de CLB's naar moeilijk te bereiken groepen die de steun kunnen gebruiken, is fundamenteel. Mensen in armoede willen goed weten wat er gevraagd kan worden, waar en wanneer. Het CLB kan bijvoorbeeld verenigingen waar mensen in armoede samen komen ter plaatse bezoeken.
- ➔ Het is belangrijk dat het CLB gekend is bij de mensen, een 'gezicht heeft', vooraleer er problemen opduiken. Dit kan bijvoorbeeld tijdens het eerste medische onderzoek van de kleuter. Dit verlaagt de drempel.

• Een beter imago voor het CLB.

Illustratie : Een negatief imago. (Bron : 'Ouders in armoede en het CLB. Een andere kijk', 2014).

De ouders hebben het gevoel er naartoe te moeten omdat hun kind iets fout heeft gedaan of omdat het niet slim genoeg is. De ouders hebben het gevoel dat hun kinderen een stempel krijgen wanneer ze naar het CLB moeten. Er is angst voor

bemoeienissen in hun gezinssituatie of dat er met de jeugdrechtbank contact wordt opgenomen. Voor vele gezinnen zijn de school en het CLB één en het zelfde.

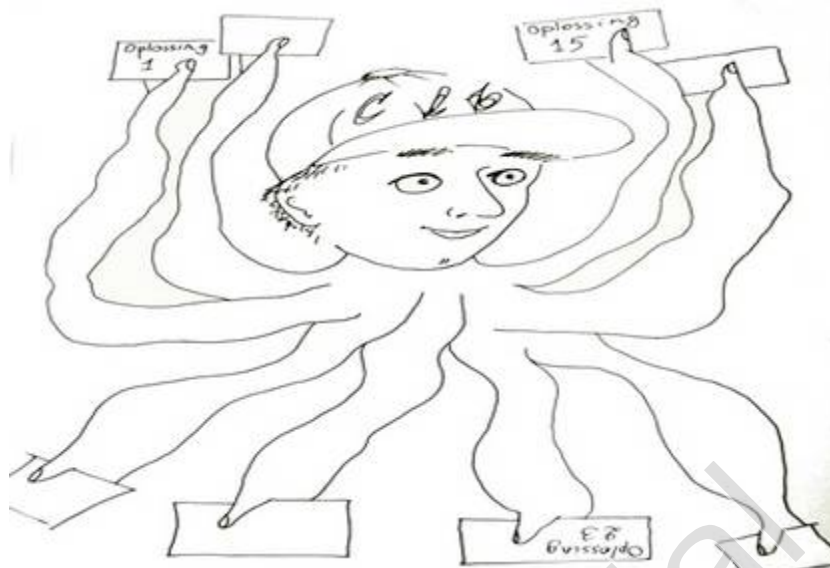
- Ouders hebben nood aan een partner, een CLB als vertrouwensfiguur. Het CLB mag niet enkel geassocieerd worden met problemen. Ouders en CLB-medewerkers moeten op gelijke basis met elkaar kunnen communiceren en werken.

- **Dichtbij (in) de scholen.**

Het CLB is fysiek niet zichtbaar. Het bureau van het CLB is vaak ver van de school gevestigd, soms letterlijk hoog in een gebouw. Of het is slecht aangeduid en de uren van aanwezigheid zijn slecht gecommuniceerd. Mensen in armoede hebben het gevoel dat veel CLB's in een ivoren toren werken, ver van de leerlingen en de ouders. Daardoor stappen ze weinig of niet met een vraag op hen toe. Om de draagkracht van de scholen te versterken moet het CLB méér zichtbaar aanwezig zijn en werken binnen de muren van de scholen. Dit laatste houdt echter het risico in dat ouders het CLB en de school als één pot nat percipiëren.

- Het Netwerk tegen Armoede bepleit een twee-sporen beleid : het CLB is gevestigd is een apart, los van de school, CLB-centrum, met regelmatige permanentie in de verschillende scholen. Zo hebben ouders en leerlingen de keuze.
- Zorg ook voor toegankelijkheid van het gebouw voor mindervaliden.
- Ook de permanentie op school moet 'uit het zicht' zijn. Een CLB-medewerker moet aanspreekbaar zijn zonder dat de ouder(s) een ganse speelplaats moeten oversteken in het zicht van iedereen.
- Voorzie foto's van de CLB-medewerkers in de school. De school moet de brug leggen naar het CLB op een zo laagdrempelig mogelijke wijze.
- Voorzie meer permanentie aan de telefoon (met gratis telefoonnummer).

Een breder en gefocust takenpakket voor het CLB

Illustratie : Samen alle mogelijkheden bekijken. (Bron : 'Ouders in armoede en het CLB. Een andere kijk', 2014).

• In het takenpakket : De schoolloopbaanbegeleiding van de leerlingen.

Het CLB heeft een grote rol te spelen bij de studiekeuze en oriëntatie op het vlak van de schoolloopbaan. Een open communicatie zowel met de jongeren als met de ouders over talenten, mogelijkheden en beperkingen van het kind is belangrijk. Het zesde jaar secundair is te laat. Het CLB heeft een remediërende en adviserende rol, zonder bindend advies.

- ➔ Het Netwerk pleit voor een constante begeleidings- en oriëntatiehulp vanaf de kleuterklas met extra aandacht tijdens de overgangen van kleuter naar lager, van lager naar secundair en van secundair naar hoger onderwijs.
- ➔ Ook met ouders van geplaatste kinderen en/of kinderen die niet thuis opgroeien moet wat betreft de schoolloopbaan beter gecommuniceerd worden. Met deze vraag moet wel omzichtig omgesprongen worden.
- ➔ Extra aandacht moet gaan naar kinderen die de overstap maken van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs. Kinderen uit arme gezinnen belanden verhoudingsgewijs meer in het buitengewoon en beroepsonderwijs. Hier moet aan gewerkt worden. 'Leerzorg' is niet voldoende.

• In het takenpakket : Versterken van de gezinscontext van de leerling.

De zorg voor de ouders moet mee opgenomen worden in het takenpakket van het CLB. Het Netwerk tegen Armoede bepleit het CLB als eerste lijn (psychosociale) hulpverlening aan kwetsbare gezinnen. Niet alleen adviserend, maar ook remediërend. Psychische problemen van de ouders hebben een impact op de problemen van het kind. Ouders in armoede kunnen dan bij het CLB ook terecht met hun vragen, emotionele littekens en moeilijke levensomstandigheden. Het CLB heeft een rol als vertrouwensfiguur en gerichte doorverwijzer, alsook als ondersteuner bij die doorverwijzing.

- ➔ Het CLB moet ouders helpen met het vinden van hun weg in het hulpverleningsaanbod. Het CLB moet tijd vrij maken om voldoende uitleg te geven,

contactgegevens te geven, samen een afspraak te maken met de externe hulpverlener, en eventueel de eerste keer er samen heen gaan.

- Het Netwerk bepleit een CLB waar een (psycho-) sociale dienstverlening, vergelijkbaar met deze in het huidige hoger onderwijs, sterker uitgebouwd is. Schoolmaatschappelijk werk is een vorm van doelgroepgerichte hulpverlening, als specifieke taak. Naast hulpverlening zijn er de volgende taken : signaleren, consultatie bieden, informatie en advies geven en doorverwijzen.
- Opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting in tandem met een sociaal werker maken deel uit van het personeelsbestand. Het CLB moet een sterkere brugfunctie vervullen tussen de leerkrachten, ouders en jongeren. Naast de schoolloopbaanbegeleiding, moet er meer ingezet worden op de (psycho-) sociale begeleiding van jongeren en hun ouders, met focus op financiële, sociale en culturele drempels. Er moet vanuit het CLB meer gerichte begeleiding van de gezinnen komen wanneer er sprake is van gedrags-, opvoedings-, gezins- en conflictproblemen. Het CLB doet hiervoor huisbezoeken.
- Het CLB faciliteert het armoedebeleid van de school, door een vertrouwensband met de gezinnen op te bouwen en daar respectvol mee om te gaan. Ze functioneert vanuit een loyaliteit met de school én met de gezinnen. Zodat problemen zoals spijbelen, pesten, maar ook slechte huisvesting, gezondheidsproblemen bij een van de ouders, vroegtijdig gesignaleerd kunnen worden. Samen met lokale partners zoals het sociaal huis, ocmw, caw's en/of verenigingen waar armen het woord nemen worden begeleidingen opgestart en oplossingen gezocht. Het Netwerk ziet daarin een opdracht voor het CLB die het puur schoolse overstijgt.

● **In het takenpakket : Ondersteuning van de scholen.**

Scholen worstelen met de gevolgen van armoede. Zij weten niet altijd hoe men op een goede manier met ouders in armoede om moet gaan. Het CLB kan de brug maken tussen ouders in armoede en de scholen. Door de inzet van een ervaringsdeskundige kan het inzicht in de armoede versterkt worden. Vertrouwensfiguren (brugfiguren) op de schoolvloer kunnen leerkrachten ondersteunen in hun omgang met kinderen en ouders in de kansarmoede. De opdracht is om een brug te slaan tussen de ouders en de scholen door de communicatie op gang te brengen, door aan ouderparticipatie te werken en door inzichten in de armoede bij de leerkrachten te vergroten.

- Het Netwerk tegen Armoede bepleit de aanwezigheid van minstens één opgeleide ervaringsdeskundige in alle CLB's in Vlaanderen (en Brussel), waarbij bijkomend telkens ook geïnvesteerd wordt in minimaal een halftijdse tandepartner. Vanuit het CLB kan de ervaringsdeskundige gericht ingezet worden op de schoolvloer. De ouders blijven bovendien het gevoel hebben dat de brugfiguur onafhankelijk van de school kan werken.
- Het CLB ondersteunt de school in haar armoedebeleid. CLB-medewerkers kunnen meewerken aan het kostenbeleid en het communicatiebeleid naar ouders in armoede van de school.
- Het CLB ondersteunt de school in haar anti-pestbeleid.

● **In het takenpakket : De medische zorg.**

Ook de medische zorg moet een taak van het CLB blijven. De medische zorg kan een eerste contact met de ouders zijn. Ook medische gegevens spelen een rol in de begeleiding van een leerling. Ouders vinden dat het belang van het kind doorslaggevend

moet zijn als er sprake is van nood aan medisch handelen. Het is onverantwoord als medische zorg niet gegeven wordt of onderzocht wordt omwille van problemen rond akkoord van geplaatste kinderen, onvoldoende moeite om de andere ouder te bereiken, of financiële zorgen.

- Het Netwerk pleit ervoor dat brede medische zorg in de kernopdracht van de schoolarts komt. Toch vindt het Netwerk het belangrijk dat op de eerste plaats wordt doorverwezen naar de huisarts, indien mogelijk. De schoolarts heeft een bijzondere positie. Hij/Zij heeft de mogelijkheid tot gedeeld medisch geheim met andere artsen. De schoolarts kan ingezet worden om er voor te zorgen dat kinderen recht op medische zorg krijgen, ook al wordt dit bemoeilijkt door conflicten in de thuissituatie.
- Mensen in armoede die het moeilijk hebben zetten niet snel zelf de stap naar de huisarts. Regelmatige controle door de schoolarts vangt dit op. Is er een medisch advies, moet dit ook door de schoolarts opgevolgd worden.
- De schoolarts moet toegankelijk zijn voor ouders die met (medische) vragen over hun kind zitten.
- In tegenstelling tot de overige taken van het CLB mag de medische zorg zeker niet binnen de muren van de school gebeuren, uit vrees voor stigmatisering en pesten. Het CLB-centrum is de geëigende plek voor deze taak.

Noodzakelijke randvoorwaarden.

- **Betrek de ouders.**

Illustratie : Er wordt meer naar anderen geluisterd dan naar ons. (Bron : 'Ouders in armoede en het CLB. Een andere kijk', 2014).

Er wordt te snel geïnterpreteerd en geadviseerd zonder te luisteren naar het achterliggend verhaal, zonder de ouders te betrekken. Ouders kunnen er niet met al hun vragen terecht. Oplossingen worden er tijdens een gesprek gelegd als de enige mogelijke oplossing. Er is een gevoel dat beslissingen boven het hoofd worden genomen. Hierdoor krijgen de ouders het gevoel in een afhankelijke positie terecht te komen. Ouders worden niet erkend in hun ervaringsdeskundigheid. Er wordt te weinig met ouders teruggekoppeld.

- ➔ Betrek ouders en erken hen in hun opvoedingsbekwaamheid. Respecteer hen als ouder en vermijd de verwijtende vinger en controle.
- ➔ Het CLB moet rekening houden met de gezinssituatie. Bij gescheiden koppels moeten beide ouders gehoord worden. Bij geplaatste kinderen kunnen, afhankelijk van de gerechtelijke uitspraak, ouders betrokken of geïnformeerd worden.

- **Maak tijd.**

- ➔ Maak voldoende tijd voor een gesprek, voor het contact met de gezinnen, kortom voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de ouders. Ouders verwachten een CLB dat (klant)vriendelijk functioneert en met een warm onthaal.
- ➔ Spreek een taal dat de ouders begrijpen. Een CLB dat bereidheid toont om echt te luisteren naar de ouders. Een CLB dat hiervoor tijd kan vrijmaken is noodzakelijk.

- **Samenwerken met brugfiguren.**

Benader ouders en jongeren niet enkel bij problemen. Het opbouwen van vertrouwen is hier van groot belang. Het vertrouwen via een brugfiguur kan een rol spelen. Een vertrouwensfiguur voor het kind en ouders vanaf de kleuterklas is belangrijk. Deze vertrouwensfiguren kunnen binnen het of buiten het CLB gezocht worden.

- ➔ Het werken met opgeleide ervaringsdeskundigen binnen het CLB draagt de voorkeur van het Netwerk tegen Armoede omdat zij ook de leefwereld van mensen in armoede kennen en die ook kunnen verwoorden. De kennis over armoede bij de medewerkers van de CLB's moet zoals bij de leerkrachten verbeteren. De binnenkant

van armoede is onvoldoende gekend. Ervaringsdeskundigen kunnen mits goede begeleiding en voldoende tijd een belangrijke rol spelen in de toegankelijkheid van een CLB. Werken in duo is hierbij een voorwaarde. Hiermee moet men rekening houden bij de financiering van het CLB.

- **Kennis van armoede.**

Illustratie : Gevoel van een etiket opgeplakt te krijgen. (Bron : 'Ouders in armoede en het CLB. Een andere kijk', 2014).

Ouders in armoede hebben het gevoel dat veel medewerkers van het CLB niet begrijpen wat het is om in armoede te leven. Er zijn vooroordelen. Er is veel onwetendheid over mekaars leefwereld, daaruit ontstaan communicatiestoornissen.

→ Sensibiliseren en motiveren van de CLB-medewerkers om vorming te volgen over de armoede en de leefwereld van mensen in armoede. Daarnaast lijkt het ons ook nodig dat CLB-medewerkers getraind worden in een aangepaste houding in de hulpverleningsrelatie. Ouders hebben nood aan een CLB met medewerkers met eens sterk empathisch vermogen. Richt in elk CLB een werkgroep op die het thema 'armoede' levend houdt. Stel jaarlijks een actieplan op om de drempels aan te pakken.

- **Een gedeeld eigenaarschap van het CLB-dossier.**

Ouders worden te weinig betrokken bij de samenstelling van een dossier. Ze hebben het gevoel geen vat of inspraak te hebben op wat er in wordt geschreven en wie het mag inkijken. Er is te weinig respect voor privacy en persoonlijke/familiale gegevens. Het getuigt van weinig respect om ouders/leerling continu met oude feiten uit het dossier te confronteren.

→ Het Netwerk tegen Armoede pleit ervoor om ouders bij het maken van een advies te betrekken. Dit advies mag nooit bindend zijn. Geef ouders (en afhankelijk van de situatie en leeftijd ook de leerling) inspraak en mede-eigenaarschap aan een advies. Zo zal het advies meer gedragen worden. Schrijf het CLB-advies in een begrijpbare taal. *(Nota : sinds 2008 zijn CLB's verplicht om hun dossier samen met ouders/leerling op te maken. Ze maken samen afspraken over wat vertrouwelijk is en wat doorgegeven mag worden. Er wordt gestreefd naar een helder en transparant dossier.)*

- **Naar een netoverstijgend CLB.**

Het is belangrijk dat de kennis over het kind niet verloren gaat. Ouders hebben het gevoel telkens van nul te moeten beginnen wanneer hun kinderen van school veranderen. Ouders willen dat de CLB-medewerkers hun voorgeschiedenis kennen, tegelijkertijd zijn ouders best wel bereid elementen van hun verhaal opnieuw te vertellen, zolang dit in een vertrouwelijke en respectvolle sfeer kan gebeuren en dat ze niet het gevoel hebben dat ze helemaal van nul moeten opnieuw beginnen.

- ➔ Het Netwerk tegen Armoede bepleit een netoverstijgend CLB of tenminste voor een doorgedreven samenwerking tussen de CLB's en voor dossieroverdracht tussen de CLB's onderling. Dit doorgeven van dossiers moet met respect en met toestemming van de ouders gebeuren. Dit in een geest van samenwerking met de ouders.
- ➔ Het Netwerk tegen Armoede bepleit ook samenwerking met de scholen uit het Franstalig onderwijs in Brussel en Wallonië wbt het doorgeven van informatie. Als kinderen vandaag van school veranderen van de ene taalgemeenschap naar de andere gaat informatie verloren.